

Száz világvallás

Győr-Ménfőcsanak, Bezerédi kastély, 2009. július 17.

Olvastam valahol, hogy egy londoni lélekgyógyász a be nem avatkozás szélsőséges híve. Beszélgetésein pácienseivel szemben, egy hosszú asztal túlsó végén foglal helyet, igen sötét szemüvegben. Könyöke az asztalon nyugszik, fejét összekulcsolt kezeinek támasztja. Mozdulatlanul, halálos csendben ül, hogy minél inkább háttérbe szorítsa, elszemélytelenítse magát. Betegei először elbátortalanodnak, aztán bosszankodni kezdenek. Majd valósággal ömleni kezd belőlük a szó. A lélekgyógyász csak hallgat. A betegek csak tovább beszélnek.

Ezt hallva valaki tréfásan felvetette, hogy akkor jutna fel hivatása magaslatára, ha kartonfigurával vagy próbababával helyettesítené magát. Ha már úgysem csinál semmit, önmaga pusztá jelzése éppoly hatékony lehetne, mint személyes jelenléte; s mivel a jelzéseket tetszés szerint lehetne sokszorosítani, egy időben temérdek embert tudna kezelni. (Száz világvallás)

Hadd jöjjön egy másik banális javaslat: nem végezné-e a lélekgyógyász még jobban a munkáját, ha saját sírkövét ültetné a székébe? Világszerte azért járják az emberek a temetőket, hogy beszélgessenek halottaikkal, márpedig, halottaink iránt érzett szeretetünk a szeretet minden fajtája közül a leghűségesebb és legönzettelenebb, végtelenül hallgatólag és türelmes. Kierkegaard mondja: Ha azt akarod, hogy valaki kiadja magát „tedd magad *senkivé* a vele folytatott beszélgetés során.” Ezt nem vette észre Nietzsche.

Nietzsche kimondja, amit akkor a 19. század második felében sokan úgy is éreznek: Isten meghalt. Nietzsche mondata és a mögötte meghúzódó életérzés két utat jelölt ki az Istent keresők számára: vagy a keresztény kultúrkör hagyományait követve vallásosságában a megszokott struktúrákat élék tovább, és nem foglalkoznak ezzel a mondattal és tartalmával, vagy akaratukkal, személyes döntéseik nyomán keresnek saját utat a meghaladottnak mondott hívő magatartás felmutatására. Az első utat választó betartja a keresztény vallások tételes útmutatásait, a második úton járó nem feltétlenül figyel ezekre, bár törekvésében ő is ugyanoda szeretne jutni. (Száz világvallás)

Ha azt akarod, hogy valaki kiadja magát...”tedd magad *senkivé* a vele folytatott beszélgetés során.” Pont ez az Isten trükkje: hogy csakugyan senki, és épp ezért tudja előcsalni belőlünk az igazságot. Mert egy halott felé kötelezettségeket érzünk. Csöndesen lépkedünk, halkán beszélünk a jelenlétében a temetőben, és virágszálakból mutatunk be neki áldozatokat. A halottak mindenütt jelenvalósága éppolyan, mint az Istené. Ezt se vette észre Nietzsche és kora. Bár jártunkban-keltünkben mindenütt velük gondolunk, azért kialakítottunk egy külön helyet is, ahol külön jel mutatja távol levő jelenlétüket vagy jelenlevő távollétüket. A jel – a sírkő vagy az oltár – mint az igazság afféle bábája – beszédre, vallomásokra készlet. (Száz világvallás)

A templomok - Nietzsche, amolyan igazi 19. századi stílusában - az „Isten sírkamrái”, de fel sem ötlik benne, hogy egy templomba az Istennel folytatott beszélgetés kedvéért is be lehet térni, mint ahogy a sírokat is azért látogatjuk, hogy szót váltsunk halottunkkal.

Isten nem meghalt, köszöni szépen jól van, csak módszert váltott, új utakat nyitott. Az világos, hogy egy ideje az objektív igazság elfogadása nehéz. Bár hívő katolikusként én vallom, hogy létezik, de katolikus iskolákban tanítva, katolikus folyóirat kulturális rovatát szerkesztve látom, hogy ma a kinyilatkoztatás elfogadtatása óriási akadályokba ütközik. Nyilván az intézményesített egyházak nem

tehetnek mást, mint őrzik, mi rájuk van bízva. Ugyanakkor az Isten halott mondat, azt hiszem csupán annyit jelent, hogy visszahúzódik az objektivitás, szabadságot engedve a szubjektív utaknak. A személyes Istenkapcsolatoknak. (Száz világvallás)

Keresztnev, anyatej, hintaló, buksi fej, kanyaró, osztály vigyázz! És a sarki rendőr már magáz? Ezt ma már kevesen hiszik életnek! Munka, szakértelem, szerelem..., alkohol, koffein, cavinton, nikotin, ravatal, másvilág és néha egy-két szál virág lenne az élet? Nem mert a virág már őszinte beszédre, vallomásra, keresésre szubjektív Istenkapcsolatra készített. Nincs itt baj! Ennyi Istent kereső, maga módján vallásos ember már régen volt, mint ma. (Száz világvallás) Csak meg kell őket szólítani, s arra vigyázni, ne fordítsák meg a régi gondolatot. Isten saját képmására teremtette az embert. Most ne teremtsen senki saját képmására istent.

Csakis úgy jöhetünk tisztába magunkkal, ha kilépünk a szimbolikus önkifejezés terepére. Az emberi személyiség egymással viaskodó erők színtere: a jelek csodálatos természete azonban éppen az, hogy egymástól eltérő erőket is képesek nyakon csípni és – viszonylag egységes kifejezésekre gyúrva – összeszőni. Önmagunk kitérésével, kiöntésével és lecsupaszításával jelentéseket, értékeket hozhatunk létre. Persze nem érdemes megállni addig, míg nincs válaszuk a relatív és abszolút, az időbeli és örökkévaló, keletkezés és elmúlás, részleges és egyetemes, „tükör által homályosan” és a színről színre látás” kérdéseire. Ezekre vannak objektiv régi, az öt világvallás által felkínált válaszok, de azokat el kell hinni. Most a szubjektivitás korában ez nehéz. Most az emberek szembenézve borzasztó szabadságukkal gyökértelenné, nomáddá, „alkalomszerűvé” váltak. Házasság helyett kapcsolatok sorozata, otthon helyett lakcímek sorozata, hivatás helyett szabadúszás, egyházhoz tartozás helyett kiszámíthatatlan tömegtüntetéseken szerzet közösségi érzés, hit helyett éppen menő divathullámok, stabil önazonosság helyett pluralizmus és sodródás, társadalom helyett szabadpiac, illetve kinek-kinek a maga köre. Körbe nézve a képeken úgy érzem, ezen a ponton segíthetne, ha a száz világvallás gondolat lehetne egyesítő önkifejező tevékenység, amelynek jóvoltából egyszerre rázhatjuk helyre magunkat és a világot. Tizennyolcadszor jött létre idén ez a tábor Dubi Árpád és Patkós László vezetésével. Én még csak ízelegetem, az itt jelenlévők többsége már visszajáró vendég. Egyértelmű, hogy szeretetből. A szeretet pedig termékeny. A termés a falakon. Felénk hajolnak, súgnak valamit. Kérdésben a válasz. Válaszban a kérdés. A képeken körbe nézve nincs más hátra, mint kiűriteni magunkat az egész világra a szemünkön keresztül, ahogy a festő teszi! Itt állva érzékeljük, hogyan tornyosulnak fel körülöttünk és hogyan támogatnak a világ energiái, miközben cserébe kiárad belőle a kép, hogy megformálja, megszervezze, tudatosítsa élményvilágunkat. Itt láthatjuk, hogy nincs olyan pillanata élettevékenységünknek, hogy a világ ne ontaná ki magát általunk.

A száz világvallás egy Istene pedig jól van, s tudja, mit csinál. Az ismert anekdotával fejezem be, George Tabori magyar származású Ausztriában élő, nem oly rég elhunyt színházi ember mesélte előszeretettel: az egyik bécsi étterem férfi WC-jében két falfirka, graffiti látható. Az első: Isten meghalt. Aláírás: Nietzsche; a második: Nietzsche meghalt. Aláírás: Isten.

Jakab Gábor